

Opbrengst sociale interventies in Sanderbout

Evaluatie van vier jaar leefbaarheidsinterventies in de wijk Sanderbout: wat zijn de opbrengsten, en welke lessen hebben we geleerd?

Achtergrond Sanderbout

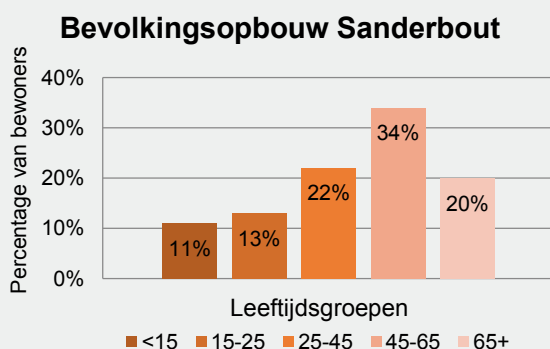
Van oorsprong mijnwerkerswijk

De buurt Sanderbout ligt in de wijk MijnZuid in Sittard en staat al een aantal jaar bekend als een achterstandswijk. Van oorsprong is Sanderbout een mijnwerkerswijk. Toen in 1920 de staatsmijn 'Maurits' geopend werd in Geleen kwamen mijnwerkers vanuit heel Nederland naar Sittard-Geleen om in de mijnen te werken. De buurt ontwikkelde zich tot een bloeiende volkswijk en kenmerkte zich door een groot gevoel van saamhorigheid, een ondernemende volkscultuur met een actief verenigingsleven. De wijk groeide gestaag; een kerk en basisschool werden geopend en de Veestraat werd een levendige winkelstraat. Toen vanaf 1960 de mijnen in Nederland gesloten werden raakte de buurt langzaam in verval, en vooral na de jaren 80 is de wijk minder leefbaar geworden (Gemeente Sittard-Geleen, 2008). Anno 2013 heeft Sanderbout relatief veel inwoners met een laag inkomen. Een overzicht van buurtkenmerken van Sanderbout staat in tabel 1; figuur 1 toont de leeftijdsopbouw in Sanderbout.

Tabel 1. Overzicht buurtkenmerken Sanderbout (CBS, 2013, 2014)

Kenmerken Sanderbout	
Aantal huishoudens (2014)	855
Percentage huurhuizen	77%
Gemiddeld inkomen per inkomensontvanger in €	20.500
Huishoudens met inkomen onder de armoedegrens	>15%
Percentage van de inwoners met laag inkomen	58%
Etnische achtergrond	
-Nederlands	72%
-Westerse immigranten	17%
-Niet-westerse immigranten	11%

Figuur 1. Overzicht leeftijdsopbouw (CBS, 2013)

Aanleiding voor onderzoek

Herstructurering in de wijk

Rond het jaar 2000 heeft de gemeente besloten om de buurt Sanderbout te herstructureren. Veel huizen zijn te klein van opzet en in slechte staat van onderhoud. Naast een fysieke herstructurering is gekozen voor een sociaal programma om de sociaal-maatschappelijke problemen in de wijk aan te pakken. Alle wensen voor de wijk zijn in 2008 samengevat in een ambtiedocument waarin benadrukt is dat er geïnvesteerd zou worden in mensen, woningen, voorzieningen en infrastructuur (Gemeente Sittard-Geleen, 2008). Het doel was Sanderbout en omringende buurten te verbeteren en de bewoners een beter perspectief te bieden. Het sociaal programma is gebaseerd op drie pijlers: *i*) kracht van eigen identiteit, gericht op projecten die bijdragen aan verenigingsleven en fysieke herkenbaarheid in de wijk, *ii*) basiskwaliteit leefomgeving, gericht op projecten voor jongeren en ouderen op gebied van schoon, heel en veilig, en *iii*) iedereen doet mee, met behulp van het participatiehuis. Bij de start van het sociaal programma werd er vooral ingezet op een verzwaring van het bestaande vangnet van organisaties zoals jeugdzorg, CJG en Partners in Welzijn. In 2012 is een activiteitencoördinator ingehuurd die alle ingekochte diensten binnen het reguliere vangnet beter op elkaar afstemt en probeert de schotten tussen de verschillende organisaties te doorbreken. Daarbij is gekozen voor een aanpak waarbij initiatieven van buurtbewoners ondersteund worden. In de afgelopen jaren zijn er verschillende activiteiten door bewoners opgezet en ondersteund. Voorbeelden zijn: het weggaefhuikske, het repair café, de majorettegroep, en de summerparty.

Het doel van dit rapport is een overzicht te geven van de resultaten van het sociaal programma na 4 jaar interventies in de wijk Sanderbout.

Aanpak

Om het bereik en de effectiviteit van de interventies in te schatten is data verzameld op twee manieren:

- 1) een enquête over bestaande activiteiten, en
- 2) interviews met bewoners in Sanderbout.

Enquête

Er zijn 700 enquêtes deur aan deur verspreid. De enquête bestond uit een lijst van initiatieven die door de gemeente worden ondersteund en is aangevuld met initiatieven die geen ondersteuning van de gemeente krijgen. Op de enquête hebben bewoners ingevuld a) of ze de activiteit kennen, b) of ze eraan deelnemen en c) welk cijfer zij de betreffende activiteiten geven.

Interviews met bewoners in Sanderbout

De GGD heeft vooral gepraat met bewoners die betrokken zijn bij de wijk Sanderbout en actief zijn bij het opzetten van activiteiten in de wijk. Om een compleet beeld te schetsen is echter ook gepraat met tijdelijke Camelot-bewoners en bewoners die aangeven niet actief te zijn in de wijk. Tijdens de interviews is besproken wat de bewoners onder leefbaarheid verstaan, of zij Sanderbout op dit moment leefbaar vinden, welke activiteiten zij belangrijk vinden voor een wijk, wat succesfactoren zijn van activiteiten en wat zij verwachten van professionals in de wijk. De interviews zijn opgenomen en later uitgewerkt. Na het uitwerken zijn de interviews teruggekoppeld aan de bewoners in Sanderbout.

Resultaten

Wantrouwen naar overheidsinstanties

Bij zowel de enquête als de interviews bleek dat verschillende bewoners niet enthousiast waren om mee te doen aan het onderzoek. Dit had uiteenlopende redenen van: geen belangstelling voor de activiteiten, teveel focus op ouderen bij de activiteiten of het bewonen van een tijdelijke woning waardoor het niet de moeite waard werd gevonden om sociale contacten in de buurt op te bouwen. Echter, de meest belangrijke factor die het onderzoek belemmerde was een groot wantrouwen vanuit de bewoners naar overheidsinstanties. Bewoners wilden niet meedoen omdat: "Er toch nooit geluisterd wordt naar wat wij zeggen", "Omdat we nooit iets van onderzoeken terug zien in beleid" of "Omdat het te lang duurt voordat er iets verandert". Een andere factor die naar voren kwam tijdens de interviews is de

verdeeldheid van bewoners binnen de wijk. Bewoners spreken over zichzelf als 'de huurders', 'de kopers' en 'de tijdelijke bewoners' en geven aan dat het soms lastig is om zichzelf te identificeren met de andere groeperingen in de wijk. Zij zeggen dat de verschillende bewonersgroepen andere behoeftes hebben. Ook de discussie over de MFA (multifunctionele accommodatie) heeft voor verdeeldheid gezorgd in de wijk, waardoor mensen soms negatief over elkaar praten. Dit maakt het aannemelijk dat bewonersgroepen bewust niet naar bepaalde activiteiten komen.

Bewoners over leefbaarheid

In totaal zijn er 13 interviews afgenomen met bewoners in Sanderbout, waarbij er met 16 bewoners is gesproken. Tabel 2 laat een overzicht zien van de respondenten.

Tabel 2. Overzicht kenmerken respondenten

Kenmerken	N
Geslacht	
Man	8
Vrouw	8
Leeftijd	
20-40	4
40-60	4
60-70	5
70-80	1
Werk	
Werkend	6
Werkloos	3
Gepensioneerd	7
Actief in Sanderbout	
Ja	13
Nee	3
Aantal jaar wonend in Sanderbout	
0-10	3
10-20	2
20-40	5
40-60	5
>60	1

Tijdens de interviews kwam opnieuw het gebrek aan vertrouwen in overheidsinstanties naar voren. Door een lange periode van onzekerheid over de herstructurering van de wijk zijn bewoners afwachtend geworden. Vaak begonnen de interviews met het vertellen over de onvrede die ontstaan is door de herstructurering en vonden respondenten het lastig in te gaan op het belang van de activiteiten in de wijk. Bewoners benadrukten daarbij het verband tussen de fysieke uitstraling van de wijk, de onzekerheid van de bewoners en de activiteiten in de wijk. Verder bleek dat het wantrouwen van de bewoners voor een groot deel voortkomt uit een ervaren gebrek aan

communicatie en duidelijkheid wat betreft de plannen voor de toekomst van de wijk.

Tijdens de interviews is de bewoners gevraagd wat leefbaarheid voor hen betekent. Figuur 2 laat de belangrijkste factoren zien die volgens de bewoners van invloed zijn op leefbaarheid in de wijk. Vaak genoemde factoren zijn sociale cohesie, activiteiten en verenigingen. Bewoners gaven aan dat communicatie van essentieel belang is voor leefbaarheid in een wijk.

De factoren in figuur 2 zijn met elkaar verbonden; als de wijk er slechter uitziet en onveilig aanvoelt trekken bewoners zich terug en hebben ze minder de neiging deel te nemen aan activiteiten. De bewoners benadrukken dat Sanderbout op dit moment in een fase van herstructurering zit. Dit heeft een negatieve invloed op de uitstraling van de wijk, hierdoor vinden zij Sanderbout minder leefbaar.

Figuur 2. Factoren die invloed hebben op leefbaarheid in Sanderbout

“Leefbaarheid is vooral veel plezier met elkaar te kunnen hebben, door met elkaar te kunnen praten. Geen geruzie in de wijk. Met elkaar met respect kunnen communiceren. Iets kunnen organiseren. Dat is een praatje maken op straat en genieten van andere mensen en de kinderen van anderen en samen genieten van de dagelijkse dingen.”

Bekendheid, bereik en waardering van activiteiten in Sanderbout

Van de 700 verspreide enquêtes werden er 137 ingevuld. Op de enquête stonden 22 activiteiten, waarvan 14 door de gemeente ondersteund worden en 8 activiteiten die geen ondersteuning krijgen.

Uit de enquête bleek dat veel bewoners bekend waren met de activiteiten die door de gemeente ondersteund worden (tabel 3). Slechts 13,6 % van de buurtbewoners die de enquête invulden gaf aan geen van de activiteiten te kennen. 26,4% van de inwoners gaf aan 1 tot 3 activiteiten te kennen, de helft van de bewoners gaf aan 4 tot 9 activiteiten te kennen. Verder bleek dat meer dan 40% van de ondervraagden meedoet aan tenminste één activiteit die door de gemeente wordt ondersteund.

Tabel 3. Aantal activiteiten bekend gesteund door gemeente

Aantal activiteiten bekend – ondersteund door gemeente	Percentage van de bewoners
0	13,6
1-3	26,4
4-6	30,4
7-9	20,8
10-12	4,0
13-14	4,8

De bewoners werd gevraagd een cijfer te geven voor de activiteiten en initiatieven. Alle activiteiten die ondersteund werden door de gemeente scoorden een voldoende, het weggaefhuikske (7,9) en het repair café (7,6) scoorden hierbij het hoogst. Bewoners gaven hierbij aan dat ze het fijn vonden dat deze initiatieven hergebruik stimuleerden en dat de initiatieven gratis zijn.

Uit de enquête bleek ook dat bewoners die de vragenlijst invulden ook bekend waren met de activiteiten die niet ondersteund werden door de gemeente. Slechts 13,4% van de bewoners die de enquête invulden gaf aan geen van de activiteiten te kennen (tabel 4).

Tabel 4. Aantal activiteiten bekend dat geen ondersteuning kreeg

Aantal activiteiten bekend – geen steun van de gemeente	Percentage van de bewoners
0	13,4
1-2	17,9
3-4	14,2
5-6	24,1
7-8	28,3

Succesfactoren en verbeterpunten voor activiteiten

Uit de interviews kwamen verschillende succesfactoren voor activiteiten naar boven. De bewoners geven aan dat het belangrijk is dat een initiatief door bewoners gedragen wordt. Bewoners willen daarbij zelf met het idee voor een activiteit komen. Financiële ondersteuning is vaak in de beginfase gewenst, bewoners geven aan dat zij graag 'eigenaar' willen blijven van het project.

Daarnaast is het belangrijk dat de drempel om deel te nemen aan een activiteit zo laag mogelijk is. Kosten zijn een belangrijke drempel en moeten daarom niet te hoog zijn. Een bedrag van 5 euro werd genoemd als redelijk. Om een breed publiek te trekken is reclame voor een activiteit belangrijk; posters op centrale punten in de wijk en mond-op-mond reclame werkt volgens bewoners het beste in Sanderbout.

De bewoners gaven aan dat ze het fijn vinden dat de gemeente het verenigingsleven in Sanderbout ondersteunt. Hierbij is het van essentieel belang dat de bewoners vertrouwen hebben in de gemeente. Tevens gaven de bewoners aan dat zij het soms lastig vinden om uit te zoeken waar zij aan kunnen kloppen voor ondersteuning voor hun activiteit. Communicatie met de gemeente in het proces van het opzetten en uitvoeren van de activiteiten wordt als verbeterpunt benadrukt. Als laatste benadrukten bewoners aan dat het vaak dezelfde groep vrijwilligers zijn die zich bezighouden met het opzetten van activiteiten in de wijk. Een klein gebaar van waardering zou helpen om deze vrijwilligers te blijven motiveren.

Verwachtingen bewoners naar professionals

Bewoners werd ook gevraagd naar verwachtingen van professionals* in de wijk. De bewoners gaven aan dat het belangrijk is dat professionals zichtbaar zijn in de wijk. Bijvoorbeeld door rond te lopen in de wijk en een praatje te maken met de bewoners. Verder moet duidelijk zijn wat een professional voor een wijkbewoner zou kunnen betekenen. Als professionals activiteiten met bewoners opzetten of begeleiden is het belangrijk dat er voldoende overleg is tijdens het opzetten en uitvoeren van het project, waarbij duidelijk is vastgelegd wat het doel is van de activiteit en hoe de verantwoordelijkheden verdeeld zijn.

Conclusie

Activiteiten worden gewaardeerd

De gemeente is de goede weg ingeslagen door het verenigingsleven in Sanderbout en de activiteiten opgezet door bewoners te stimuleren. Uit dit onderzoek blijkt dat bewoners het waarderen dat activiteiten ondersteund worden en de sociale activiteiten van cruciaal belang zijn in een tijd van herstructurering. De activiteiten worden over het algemeen als positief beoordeeld. Verbetermogelijkheden liggen vooral in communicatie naar de bewoners toe: duidelijkheid, korte lijnen en een centraal aanspreekpunt zijn hierbij van groot belang.

*Professionals zijn bijvoorbeeld organisaties als Partners in Welzijn

Aanbevelingen

1. Communicatie met de bewoners is essentieel. In tijden van veranderingen in de wijk zoals bij een herstructurering dienen bewoners frequent en gedetailleerd geïnformeerd te worden over aanstaande veranderingen en werkzaamheden. Een centraal aanspreekpunt instellen waar bewoners terecht kunnen voor vragen over de herstructurering en over het opzetten van activiteiten zou uitkomst kunnen bieden.
2. Voor het succes van het sociaal plan is het belangrijk dat bewoners 'eigenaar' zijn en blijven van hun eigen activiteiten. Duidelijke communicatie over de soort en de hoeveelheid ondersteuning die bewoners hierbij kunnen verwachten is noodzakelijk. Verwachtingen van bewoners en de gemeente kunnen zo worden afgestemd.

Colofon

Dit onderzoek is uitgevoerd in het kader van "Klein maar Fijn" onderzoek door Hannah Greijdanus, Masterstudent Healthcare Policy, Innovation and Management van de Faculty of Health, Medicine, and Life Sciences van de Universiteit Maastricht gedurende de periode maart - juni 2015, onder begeleiding van dr. Suhreta Mujakovic, epidemioloog GGD Zuid Limburg, dr. Silvia Evers en dr. Nynke de Jong, beiden Maastricht University.

Geleen, september 2015

Meer info?

Kijk op www.ggdzl.nl,
www.academischewerkplaatslimburg.nl
of schrijf naar
academischewerkplaats@ggdzl.nl

Voor vragen kunt u contact opnemen met het secretariaat afdeling Kennis en Innovatie van de GGD Zuid Limburg, telefoon: 046 - 850 55 05

Referenties

Centraal Bureau voor de Statistiek (2014). Kerncijfers wijken en buurten 2014. Den Haag, CBS.
Centraal Bureau voor de Statistiek (2013). Aantal inwoners - buurten. Geopend op 15 mei 2015, van http://www.cbsinuwbuurt.nl/#buurten2013_aantal_inwoners